

DE TRETTON DAGARNE,

ELLER

FINLAND.

(af Furst Gagarin)

ÖFVERSÄTTNING

FRÅN

FRANSYSKAN.

STOCKHOLM,

TRYCKT HOS OLOF GRAHN 1810.

— Non, il n'est point, sous la voûte éthérée,
De plus riant séjour, de plus belle contrée,
Que celle, où l'on revait, plus heureux tous les ans,
Toujours la même amie, et de nouveaux printems.

BERCHOUX.

„Conservà te fedele:
„Pensa, ch'io t'amo e peno;
„E qualche volt' al meno
„Ricordate di me!
„Io, per virtù d'amore,
„Parlando col mio core,
„Ragionerò con te.

2 Mars 1809, klockan 5 om aftonen,
afresan från Petersburg. Vädret
kallt och lugnt.

Solen går ner i horisonten, och denna horisont skall inom några timmar upphöra att vara gemensam för Cora och mig. Mina ögon gå att fästa sig vid olika föremål, nya föremål, hvilka hon icke fett. Men i trots af det ödet, som dömer mig att lämna henne, skall jag ändå, ja! jag skall ändå aldrig kunna skilja mig ifrån henne. När jag betraktar, så är det hon, som

skall betrakta; när jag känner, så är
 det hon som skall känna; jag skall
 hänföra allt till henne, både mina tän-
 kesätt och mina anmärkningar. Före-
 mål af en främmande jord, kommen
 nu att förvåna mina blickar, kommen att
 sväfva för mina sinnen! Jag är färdig
 att mottaga er. Alltid oskiljaktige från
 tankan på Cora, skolen j icke gifva
 mig skådespel utan minnen, dessa ljuf-
 va minnen, hvars ångor sprida väl-
 lukt öfver lifvet! Ja, om kroppen er-
 känner afstånden, så känner själen dem
 icke; buren på inbillningens vingar
 kan hon, om hon vill, förena sig med
 hvad hon älskar. Skyddande godhet,
 kom då att bistå mig. Jag anropar
 dig; Brinnande och rena böner
 förfela icke, de höja sig med örnens
 hastighet; himmelen har utan tvifvel
 redan emottagit dem: Jag kan således
 resa! . . . Farväl!

*Borgo, den 13 Mars, klockan ett om
natten, klart månsken och köld.*

En sträcka af 400 verst är nu emellan henne och mig, och för att öfverfara denna rymd, har jag icke behöft mer än 30 timmar! Ja! — pris vare kölden! denna köld som sporrar både mannen och hästen; som gör väg af allt, sjö och flod, kärr och dæld; som spar omvägar och för rakt fram. Pris vare kölden! Harm öfver kölden! Den har aftvingat mig hungerrop, den har isat mitt matförråd och förkylt mina fingrar då de velat betjena min matlust. Harm öfver kölden! och se här liksom i verlden, huru en och samma sak drifver oss att lasta och berömma.

Nu, då jag njuter hvilat efter möda och en ljuf värma efter den skarpa kölden, så känner jag mig säll och

skall tänka på dig, Cora! Vi skola betrakta den dag som förflutit, vi skola betrakta, hvad vi hafva sett, hvad vi hafva känt.

Cora! jag har visat dig nära staden Viborg ett granitblock, på hvilket Petter den store, då han belägrade staden, såg en kossack betrakta detta byte: Staden utsände en kula; och död nedstörtade soldaten. Allt sedan har denna klippa kallats Kossaksklippan. Ljufva Cora! du ger utan tvifvel företrädet åt de två älskandes klippa, denna sorgeliga bergspets, på hvilken den vackra Ferdinand, fånge hos en Morisk Konung, vågade att tillbedja segervinnarens dotter.

Uppkastade skansar och blodiga minnen framvisa sig talrikt på denna väg; men Cora, jag bör icke fästa dina himmelska ögon på dessa föremål, jag skall endast utpeka dem och

säga dig: här, hvarest endast synes kaserner och förskansningar, här är Fredrikshamn. Der är Kymenegård, en annan befäst ort, hvarest en million rubler ligga förgäfves i jorden; ty Finnland, eröfrat, gör denna befästning alldeles onödig. Der längre ned, hvarest grantopparna liksom utbreda en svart strimma på horisonten, der bakom kullarna, hvilka sänka sig mot sjön, ligger Boczensalm, hvarest Suwarow har inpräglat sitt minne, emedan han vistats der någon tid och haft styrelsen öfver befästningsarbetet; och denna labyrinth af holmar och klippor, hvarest en ryktbar äfventyrare ville en dag plocka en bukett för den största beherskarinna, och icke fann annat än harm och ånger. Den olyckliga! han hade naturen emot sig och icke något annat för sig än sina begär och sitt högmod. Utan anföll

ändå, oaktadt vatten och vind, de svenska galernerne och förlorade allt, utom den nations ära, som han anförde. Skyndom oss hastigt förbi Schkery, Pardakoski, Svartholmen, och alla dessa barbariska och blodiga namn; men låtom oss stanna på stranden af den ilande Kymene, nu blott hastig i tankan; ty han är isbelagd; lika mycket, vi stanna ändå, alltid vid nejden af staden Lovisa. O namn af skönhet och godhet *)! Hyad jag älskar ditt möte! Du gör denna nejd till den mäst leende, den mäst behagliga; ty här, helt nära härintill ligger Abborfors. — Abborfors, hvarest för några få år sedan tvenne krönte systrar Elisabeth af Ryssland och Fredrika af Sverige, hafva sett hvarandra! Efter de här uti dessa vilda trakter och icke annor-

*) Nuvarande Kejsarinnan af Ryssland hette, förrän hon blef förmäld, Lovisa.

städes kunde få möta hvarandra, så var nejden vid Lovisa mera enlig med deras himmelska själar, än ett gammalt slott, ryktbart för sitt högmod och sina blodspår.

Natten förblandar skilnaderne på jorden; jag har öfverfarit en bro, en 60 stegs lång bro, som under 60 år bibehållit, vid hvardera ändan, olika namn, seder och vilja; denna bro, som fordom var gränsen emellan Ryssland och Sverge, ehuru af träd, af ett bräckligt ämne, bibehåller sig och och har längre bibehållit sig, än de menckliga öfverenskommelser, som byggdes på densamma.

Här, hvarest är Ryssland, ser jag ett Corps de garde uppfört af trä med bågar af en viss byggnads-prakt, måladt hvitt, brandgult och svart; detta är gränsen för ett mäktigt herravälde.
— Der, hvarest är Sverge, ser jag en an-

nan gräns bebygd med ett hus lik en bondgård, som är rödmålad, öfverallé röd; byarne äro äfven rödstrukne och bönderne pryda sig med röda mössor. O mössa, på ett svenskt hufvud, har du aldrig gjort ondt i ögat, aldrig qual i själen; men när du hastigt syntes på Fransmannens hjessa, betraktade Europa dig med rysning, och trödde sig se det förkastelse-tecken, hvarmed den gudomliga rättvisan utmärkte den första människa, som mördade sin like.

Nå väl! Politiken; den behöfver mössor, färgor och band; den har behof af dylika leksaker, för att enligt sitt tycke styra det apslägte, som kallas människor; för att mera starkt än med bajonetten, och mera säkert än med lagar och villkor underhålla denna nationalité, utom hvilken dess konst är ingen och dess välde intet.

Så snart som jag kom öfver fordna svenska gränsen sade min skjutsare: Nu är ni i nya Ryssland. Detta ord inbragte honom en drickspenning, om han sagt detsamma till en Svensk skulle han hafva snubbat honom. Se sådana äro menniskorna!

Vid denna fordna svenska gränsort, har jag sett en port prydd med granris, jag har sett en dylik i Lovisa. Dessa prydnader kallar man äreportar, och hvarföre? Äro de lika dem, i det fordna Rom? Nej! — Kallom dem då hellre höflighets portar. Språket skulle vinna genom dylika rättelser; har icke en lärd sagt: ”att vi behålla våra villfarelser, emedan språken uttrycka sig mörkt och oriktigt”

*Borgo den 14 Mars; rastdag. Solsken
och stark köld.*

Den lilla del af Finland, som vi genomfarit, Cora, är en ganska vild nejd. Jag säger vi; ty är du icke alltid med i alla mina tankar? — Ett land besvärat med kullar, täckt med granskog, hvaraf icke ett enda träd är af en hög ålder; alla synes räkna, icke sekler, utan dagar. För att ombyta utsigten, visade sig krokväxta björkar, klippor af rödaktig granit, vältrade i block, vältrade öfverallt, till en mängd, som är förskräckande. Dessa block äro i Finland detsamma som Corinthiska kolonnerne äro på Greklands jord; de äro det utmärkta draget i Finlands utseende. Men under Greklands poëtiska himmel, hade den präktiga kolonnen en vältalighet,

bildad af Phidias, upprest af Perikles,
 helgad åt Marathons hjeltar, talade
 den, och ehuru kullfallen talar den än;
 nu; utan fotställning, till hälften bort-
 gömd af gräset, tjänar den nu till fri-
 stad för en Derviche. — Athens rui-
 ner äro ett Derviche-näste! --- Hvil-
 ket vältaligt uttryck för den, som för-
 står det! — och Finlands granithäl-
 lar tala icke, de äro stumma. Och
 hvad skulle de säga? och hvem skulle
 förstå dem? Då man på afstånd ser
 ett af dessa rödaktiga stenblock in-
 prässadt emellan tvenne granar, så
 tycker man sig se en minnesvård upp-
 rest åt sorgen eller döden. Denna sor-
 geliga utsigt, förenad med blodiga
 minnen, gör denna Finlands vrå liksom
 till en stor kyrkogård, på hvilken
 äregirigheten hopat sina offer; endast
 äregirigheten, utan vinningslystnad;
 ty här har sjelfva vinningslystnaden

ingen ting att söka. Dessa massor, af onyttig börda, betäcka icke en enda åder af rik metall.

O Du, för hvilken jag tänker och skrifver, förlåt om jag fäster dina blickar på ett otacksamt skådespel! Ack, Cora, huru allt skulle förändra utseende, om vi lefde i de tider, då hvart träd var en Dryad, hvar fläkt en Zephir och rägnbågen i skyn spår af Olympens budbärerska! I dessa lyckliga tider skulle allt hafva lefvat omkring oss, allt varit poesi. Då, Cora, skulle jag hafva sagt dig, och du trott mig, att dessa granitblock varit bland de lefvande stenar, hvaraf fordom Deukalion och Pyrrha betjenade sig, för att åter befolka jorden. Kastade af de enda bibehållna menniskor, rullade de ända till polen. Öfverallt annorstädes lifvades de under rullningen; ty de upphettades; men vid Polens köld frodades de

icke, utan förblefvo stenar. Samtida med den stora floden, och vittnen till den första återlifvande kärleken, huru skulle de, Cora, vara ovärdiga dina blickar? Säg de icke dig, liksom mig, denna sanna sedolära, att hvarest allt är köld, är äfven allt död; och för att framalstra vackra saker, bör man som Deukalion och Pyrrha, alltid vara tvenne.

Sjöar och floder utgöra, som man sagt mig, Finlands största skönhet; jag kan endast tro det; ty dessa alltid rörliga speglar, hvilka låna åt de romantiska belägenheterna rörlighetens outsägliga behag, dessa speglar äro osynliga för mina ögon — de äro isar. En flera fots djup snö, en beständig köld emellan 20 till 30 grader, hafva bragt till lika högd hvitheten och hårdheten, den störtande katarakten, den djupa floden, det grumliga träsket och

det gräsgröna kärret. Ach! utan denna grymma köld, hvilken utsträcker öfver hela naturen likhet och tystnad, skulle jag, så väl som en annan, och kanske mer än en annan — ty jag älskar Cora — hafva beundrat, o Finland, den fjäderglänsande svanen med den rörliga halsen, seglande troppvis på dina talrika vatten, och sjöfoglarna, hvilka utbreda sin snöhvithet på dina gråröda klippor; jag skulle hafva fördjupat mig i svärmande betraktelser vid bullret af dina vågor, hvilka bryta sitt raseri mot dine granitberg; jag skulle hafva plockat i dina skogar denna mamura, som under nordens snö vinner vällukt af Ananas, och som vetenskapen kallar: *Rubus arcticus*; (på svenska åkerbär). Känslömheten skall alltid med nöje bibehålla dess nationalnamn, det ljufva namnet mamur. — Cora! det

är ett nöje att upprepa detta vackra ord mamur; ty det liknar så mycket det enkla och öma franska ordet m' amour! mon amour!

Borgo den 15 Mars, — Kejsarens intåg. Middagsmåltid för de Finska Deputerade. Vädret kallt och lugnt.

Det var en skarp köld; men solen var klar; och mot middagen förkunnade klockor och kanonskott Ryska Kejsarens ankomst till Borgo. Han var till häst, skön af ungdom och godhet. Folket dömde honom efter hans utseende och borde vara nöjdt. Hans Majestät genomfor staden emellan en haye af sina troppar, och afsteg vid det huset, som var tillredt för honom. Han emottog der complimenter af Fin-

lands Deputerade, och befallte dem till middagen.

Bland denna mängd af deputerade, såg jag omkring 200 personer, och icke ett ansigte hade lika drag. Måne denna olikhet äfven finnes i deras sinnelag? I denna hop såg jag män, hvilka kallade sig Grefvar, Baroner och Adelsmän, Biskopar, Kyrkoherdar, Ämbetsmän, och äfven andra såsom Handlande, Bönder och Landtbrukare. Huru många ibland dem hade väl sinne för sitt stånd? och huru många voro väl nöjda med det?

Bland detta antal, hade en enda blott en staf i handen; en staf öfverdragen med blått sammet, broderad med silfverblommor och öfverst en förgyld krona; det var Landt Marskalken, eller den förnämsta vid riksdagen. Käppen är då öfverallt ett tecken till

till myndighet eller företråde, men
hvarföre? Är det för det, att den tje-
nar människan till stöd, eller för det,
att den tuktar.

Vid middagsmåltiden såg man för-
enade vid ett och samma bord alla
stånd uppå jorden, ifrån den mäktiga
Monarken till den fattiga bonden. Men
om ögonen äro tillräckliga att iakt-
taga ståndens fysionomi, så äro icke
ögonen ensamme tillräcklige att be-
dömma tankesättens; och jag hade ic-
ke annat än ögon; derföre, låtom oss
kasta pennan.

*Borgo den 16 Mars. Landtdagens öpp-
nande, middagsmåltid och bal. — Vä-
dret kallt och lugnt.*

En himmel af silfvertyg och guldfran-
sar, prydd med Alexanders namn.

chiffer, och hållen af fyra General-Majorer, biträdde hvar och en af fyra Majorer, väntade Kejsaren vid foten af trappan. Mot klockan 10 nedkom han, och processionen började.

Tåget öppnades af Storfurstendömet Finnlands tvenne härolder, klädde i blått med silfver; sedan gingo finska Landtdagens Fullmäktige, och landets Embetsmän; efter dem gick Storfurstendömet General-Guvernör ensam; sedan Kejsarens Härolder, klädde i grönt och silfver, röda plumer och St. Andrée-korset broderadt på ryggen och bröstet. Strax efter dem följde Kejsaren under himmelen, omgifven af de Ryska Embetsmän, som följt honom från Pettersburg.

På detta sätt gick han till Kyrkan emellan en haye af troppar, som helsade sin Beherrskare med deras va-

pen, deras musik, deras trummor och trompeter.

Kyrkan är en Göthisk byggnad, ett byggnadssätt, som är det mest vackra för Kyrkor; den ligger på en kulle. Herrans tempel borde alltid vara beläget på högder.

Klockor och kanoner bidrogo till feten, jag har glömt att säga det; men man vet väl, att ingen högtidlighet finns utan deras buller.

Himmelen var lugn och klär; den första vårsolen smålog åt naturen; denna lifgifvande och sköna sol gjorde, att vi bortglömde en närvarande 8 graders köld.

Vid inträdet i templet gäfvos dess djupa hvalf genljud af orgornas harmoni. På högra sidan om Herrans altare hade man upprest hans smordas thron.

Kejsaren uppsteg till thronen, och förblef stående. Rysslands härolder ställde sig framföre, och ryska Embetsmännen hade ensame den hedren att intaga trappstegen på båda sidorne om Kejsaren. Finlands härolder stodo vid ingången till choret.

Fruntimren intogo sina anvista platser midt emot thronen.

Man sjöng mässan, och orgorna gjorde, att jag fann den korrt; sedan predikades på finska och jag förstod, att — predikan var förtvifladt vidlyftig.

Under väntan på predikans slut, sysselsatte jag mig med att betrakta de närvarande. De syntes mig icke intagna af någon utmärkt glädje eller något utmärkt bekymmer; men de betraktade. Fruntimren i synnerhet uppslukade med ögonen detta spektakel.

Då gudstjensten var slutad, gick man ur Kyrkan med samma ceremoni, på himmelen när, som blef lemnad å sido. Derifrån begaf man sig till rådhusalen, för att öppna Landtdagen. Der börjades med att hålla tal. Hvert Stånd höll sitt till Kejsaren. Landtmarskalken äfven sitt. Kejsaren, stående framför thronen, som var prydd med Finlands vapen, talade äfven i de nådigaste ordalag; talet tolkades för de närvarande af Storfurstendömet's General-Guvernör. Sluteligen ställde sig Finlands Kansler på trappan af thronen, och uppläste något viktigare än blotta tal, nämligen Kejsarens propositioner till Landtständerne, och förklarade hans nya undersåtare dess nådiga välvilja. På detta sätt slutades denna märkvärdiga morgon.

Alexander, på thronen och under himmelen, var den vackra Kejsaren;

och sedan han talat, och talat med behag, var han den goda.

Omkring 150 Fullmäktige voro närvarande vid denna Landtdag.

Om aftonen var bal. Här såg jag dansas den svenska dansen; den är en quadrille med franska steg, hvares musik är rätt vacker. — Om fruntimren? säger jag ingen ting; för att tala om dem, bör man antingen älska eller hata dem. Karlarna — dömmar jag icke på detta rum, deras granskningsställe är icke här. Högtidligheten — den var artig. Omkostningarne voro Kejsarens; Äran var de församlade Ständernas, och trötthet utan nöje min.

Borgo den 17 Mars. Tröhetseden. Stor middagsmåltid; afresa; nattläger i Helsingfors. — Väderleken ännu kall och lugn.

Kejsaren gick, liksom i går, omgifven af sin stora vagt, ifrån sitt kvarter, till kyrkan; han hade blott sina två ryska härolder framför sig och var följd af sina Kejserliga embetsmän; han gick till kyrkan emellan en haye af troppar, som helsade honom med deras vapen och musik. I kyrkan mottogo honom landtdagens fullmäktige och Finlands embetsmän. Han satte sig på thronen, och hvart och ett af landtdagens Ständer framkommo och complimenterade genom sina talmän; derefter steg Finlands Kansler upp på trappan af thronen, framkallade hvart Stånd af nationen, det ena ef-

ter det andra, för att i åsyn af altaret och thronen göra sin trohetsed åt Finlands Storfurste. Först framkom Adeln, och upplyftande sin högra arm, upprepande, efter Kanslerens förestafning, edsformuläret; sedan svor Presterskapet, så Embetsmännen och de Handlande med flera, och sist Bönderne. Slutligen ställde sig en af Finlands härolder midt uti kyrkan och utropade den nya StorFurstens tillräde af Finland. I samma ögonblick förkunnade de dödligas åska utom, och rösten af den Högstes tjenare inom templet, detta utropande. Sedan hördes orgornas samljud, som predikade efterdöme af harmoni. Sluteligen behagade Kejsaren hålla till sina nya undersåtare ett ganska nådigt tal, hvilket strax tolkades på svenska af landets General-Guvernör. Då lät utrop af Lefve Alexander från alla sidor höra sig, och följde

oss under hela återtåget ifrån kyrkan till Monarkens boning.

Helsingfors d. 18 Mars. Besök på fästningen Sveaborg; Middagsmåltid på Rådhuset i Helsingfors; Bal och bortresa om natten till Åbo. Vackert vinterväder.

Jag har sett detta snillet och tålamo-
dets stora arbete, detta alster af 50 års
mödor och mer än 50 millioner Rublers
omkostnad; jag har sett detta Sveaborg,
som Sverges lejon uppbyggdt för Ryss-
lands örnar! — jag har besett det på en
den skönaste morgon i Mars månad.

Sex eller sju öar i grupp, befästa-
de i granit och med granit, beherska en
präktig hamn, som är ämnad och kan in-
nesluta en talrik skeppsflotta och plat-

ta fartyg. Niohundrade kanoner på bröstvärnet, mer än tolfhundrade inom fästningen, och till det minsta fem tusen tvåhundra man till utanverkens försvar; och detta nya Gibraltar har endast kostat oss några veckors blockad, några kanonskott, omkring etthundra man, och några Underhandlingar.

Den första af dessa öar, på hvilka vi satte vår fot, är Långören. Det är den närmaste till Helsingfors, har 600 fots längd och 300:des bredd. Sedan Väster Svartön; af 1400 fots längd och 800:des bredd; derefter Båkholmen; dessa trenne öar innesluta garnisonshusen.

Sedan kommer Lilla Öster Svartön, af 800 fots fyrkant, der äro Artillerimagasinerne.

Derefter Stora Öster Svartön, af 3000 fots längd och 1600:des bredd. Här gjorde General von Suchtelen

med dessa ord Kejsaren uppmärksam på den ordning, hvaruti ett anseeligt antal eldgap af alla calibrer voro ställdes: Sire, det är som ett bibliotek af kanoner! Hvilket bibliotek som innehåller Regenternas sista skäl! en slutkonst, mot hvilken icke gifves några argumenter. Hamnen för flottillen är emellan denna och Vargön.

Vargön; af 2400 fots längd och 2000:des bredd. Den inneslutar Kommandantens hus jemte de förnämsta magasinerna och två dockor för reparation af krigsskepp och galerer. Galerdockan har 652 fots längd, 200 fots bredd och 12 fots djup. Det är med ett ord denna ö, som innesluter det viktigaste af Sveaborg.

Gustafssvärd, af 1600 fots längd och 1200:des bredd är som Citadell för Sveaborg, och den enda ö, som har en reservoir af sött vatten.

Här är en åttonde ö, som heter Skansland. Den ligger nära till Gustafssvärd och beskyddar den; denna ö är den enda af alla deromkring belägna, som har litet jord på ytan af sin klippa; ty på de andra har man måst anskaffa all till arbetet nödig jord med menniskoarmar från fasta landet. Denna ö är den enda, hvarifrån en fiende kan tänka på att ofreda Sveaborg, den är icke befäst, men skall blifva det — den hade redan varit det; och en tredjedel af arbetet och kostnaden bespard, ja alltsammans fullkomligen färdigt, om fästningen i sin början varit ett alster af en enda stor idé; men denna fästning har tilldanat sig, som alla stora menniskoverk, det vill säga småningom eller efter hand; hvilket är orsaken att der ännu är, och skall alltid blifva, mycket att göra.

Det var på Vargön, hvarest, då man blef varse Kejsaren, den Kejserliga flaggan upphöjdes; vid åsynen af denna fana påtändes 900 eldgar af de största kalibrer. Sublima hälsning! Vindarne buro dit echo till Bottniska viken.

Uppå Vargön, i en af dess gångar, är svenska Fältmarskalken Ehrensvärds graf belägen; det var han, som under GUSTAF III:s regering fullkomnade Sveaborg; denna griftvård af granit är en aflång fyrkant, på hvars båda smala ändar äro innefattade, i den ena framstäfven och i den andra bakdelen af en kanonslup, allt af bronze; stenen är prydd med en trophé, äfven af bronze, formerande fältmarskalks-decorationerne: en casque, en sköld och en värja. Inscriptionen innehåller: Här hvilar Ehrensvärd, omgifven af sina arbeten och sin

flotta. — Hans flotta är der icke mera; — men hans arbeten återstå. Ädla skugga, var tröstad! Det är icke Magten, som utgör människans värde, det är snillet; ditt arbete skall alltid framkalla beundran. — Ehrensvärds minnesvård är af en sublim enkelhet; den gifver en själ åt dessa klippor och är ett värdigt arbete af Canovas värdiga rival, den ryktbara Sergel.

Det var äfven på Vargön, som en högst olycklig händelse tilldrog sig. Några månader efter Sveaborgs intagande, då man en dag arbetade på fästningen, bar en af arbetarne en bombe från ett ställe till ett annat, och lät den af våda falla. Bombens fall åstadkom en gnista, hvilken tog eld i krutet, hvaraf der fanns 3000 pud; Knallen var förskräcklig, och dess värkan ännu värre. Sjön, hvars

vågor skölja fästningsverken, drefs tillbaka och återkom med ett svall, hvilket öfversteg en flera fot hög gråstensmur. Hvarfven brunno; elden antände kanonerne, som lågo laddade på vallarne; och de afsköto både kulor och skrot; den fattade äfven i fältvagnarne, i bomber och cartoucher, så att kulor, stenar, jernskärfvor, och trädstycken flögo öfverallt uti gångarne, längst efter vallarna, ända till de längst bort belägna garnisonsboningar, och träffade öfver allt oskyldiga offer, såsom qvinnor, hvilka kommo för att råka sina anhöriga, och barn, hvilka förde mat till de sina. Men hvad försynen icke bestämt att förgås räddas ofta genom ett mirakel. Generalen vid Artilleriet, Woronoff, befann sig vid knallen på ett batteri; han kastades omkull och störtade känslolös från det öfversta af vällen ned uti grafven.

Der tjänade döden honom till en egid för hans lif. Tvenne lik betäckte hans kropp; stockar och bjelkar och andra ämnen som nedrullade, och kastades i grafven från alla håll, träffade de döda kropparne, men icke Generalen. Han återkom till sansning, och slapp med några kontusioner och skråmor.

Man har räknat vid denna olykshändelse öfver 100 personer dödade; ett hvarf uppbrunnit, ett fortificationsarbete helt och hållet förstört och mycken krigsamunition förlorad. Ett annat krutmägalin höll äfven på att taga eld; men man förmådde rädda det, och i detta mägalin fanns icke blott 3000, utan väl 13000 pud krut. Reparationerne kosta 72000 Rubel i penningar och ett års tid.

Icke lång tid efter, kom elden åter lös; men denna gång endast i fäst-

nin-

ningens granskap. I October månad förlidet år afbrann en stor del af staden Helsingfors.

Sveaborgs hamn är långt förr fri ifrån is än de andra hamnar i finska viken, och kan ensam innesluta lika så många och flera skepp, som Revel, Cronstadt och alla våra andra hamnar sammanräknade.

Den som icke har sett det, kan icke heller föreställa sig denna labyrinth af holmar och klippor, som bekläda Finlands kuster, och det slags krig, hvilke operationerne af en skärgårdsflotta framvisar. På några ställen räknar man, inom vidden af en tysk kvadratmil, 300 klippspetsar, hvilka framskjuta öfver vattenytan. Mot dessa uppstigande klippor bryta sig med raseri de skummande vågor, och emellan och inom dessa många synbara

grund finnes ofta en lugn och spegel-
slät vattenyta, hvarest det onyttiga
seglet förgäfves anropar de af holmar-
ne uppbragta vindarne. Om ett stort
skepp skulle våga nalka sig till des-
sa holmar, så borde det bredvid hvar
och en af dessa klippor frukta ett
grund, och bakom hvar och en af
dessa uddar befara en gömd kanon-
slup, som bestyckad med en 24- eller
36-pundig kanon vore färdig att jemt
med vattenbrynet skicka detsamma en
kula.

Men låtom oss betrakta dessa far-
vattens naturliga beherrskare, dessa
flottiller, dessa platta och roende far-
tyg. Ibland liggande i linie bibehål-
la de mellan dessa otillgängliga klip-
por en oåtkommelig ställning; ibland
gå de oförmodat uti lätta svärmar, ur
ett sund, hvars läge man icke en gång
kunde förmoda. En annan gång dref-

ne af strömmen sammanföras de, förblandas och slåss, slup emot slup; här ett oförmodligt skeppsbrott, der ett gömdt landtbatteri; på ett ställe ryta vädren; längre bort hindrar ett fullkomligt lugn den mest afgjorda kosa. Slutligen afgöres hela framgången genom en endas mod och snille.

För eder, som änsen mattimman för en vigtig stund af er lefnad, skall jag säga ett par ord om den stora middagsmåltid, hvilken man gaf oss på rådhuset i Helsingfors.

Den var stor, den var lång. Stadens Embetsmän sparde hvarken fat eller bugningar; men fisken öfverensstämde icke med köttet, och icke köttet med kryddorna; oliverne och vingurkorne väntade icke på steken, russinen komma förr än tryffeln; och den följde på cremen; pomeransen var den förnämsta desertten, men ganska flat

öfver sin förvandling; ty den hade tagit skada af kölden, och från ett sött och gullfärgadt äpple förvandlat sig till ett rödbrunt och bittert. Ibland andra vin, iskänkte man äfven ett gammalt vin i gamla glas, och det som var mera, Renskt vin, hvilket man försatte med stora stycken socker, och med ett på detta sätt prepareradt vin drack man sina skålar. Mina läppar smekte mitt gamla glas; och jag drack dervid din skål Cora, din ungdoms skål; och tänkte i detsamma på denna vers af min poet:

Quand on est jeune, on est bien bonne! &c.

Balen i Helsingfors var hundra gånger bättre än måltiden. På denna bal trodde någon sig se en person, som liknade dig. Ja Cora! hon liknar verkligen dig. Hon dansar som du icke skulle neka att vilja dansa; hon har detta samma behag, som är

vackrare än skönheten; hon är här den älskvärdaste och mest intagande. Ja Cora, hon liknar dig.

Den 19 Mars; resa om natten och en del af dagen. Ankomsten till Åbo kl. 9 om aftonen. Väderleken ostadig och fuktig.

Under resan om natten ifrån Helsingfors till Åbo, förlorade min körsvän vägen och släden sjönk ned uti snön. Under det att de små hästarne behöfde liten hvila och min förbryllade Finne jemte min betjent, som icke har annat än en drängtapperhet, arbetade stillatigande att uppdraga släden, så hörde vi nära intill oss ett skrik, i början svagt, men ganska klagande; det följdes af ett annat och sedan af

flera dylika, dessa klagorop förökades och utgjorde omkring oss liksom en halfcirkel. Detta sorgeliga läte hörde jag nu för första gången i min lefnad; och min inbillning, som alltid skyndar förut, slungade mig in uti féernes och förtrollningens tider. Det är, sade jag för mig sjelf, deras högtidliga timma, och det är denna nytända måna, hvilken de så innerligen älska. Sluteligen trodde jag mig bevista deras sabbat; då man i detsamma sade mig: det är vargar. Farväl inbillningsspel! Jag kände nu vid den fasa, som dessa vargtjutningar ingåfvom mig, att den alltid goda naturen har med uppsåt gifvit rysliga läten åt de grymma vilddjuren, tvifvelsutan för att dermed varna oerfarenheten för en vådelig säkerhet.

För att tillfredsställa alla våra kreatur, mitt eget, ty min kropp är

ju blott ett djur, min drängs, min Finnes och de tre hästarne, som drogo våra kreatur, återvände jag till Helsingfors tull; der fingo vi riktig underrättelse om vägen, och fortsatte den, utan att vidare förvilla oss eller möta någon tillstötande händelse.

Ju närmare man nalkas nejderne af Åbo, ju mera målansvärdt bliver landet, och försonar den resande med Finland. Jordmonen är icke mera uppsväld af kullar; den har väl höjder och backar, men deras lägen äro af ett visst förhållande. Bergen uppstiga i zoner; och deras hjessor, beväxta med granar, draga på horisonten ganska vackra våglika linier. Här finnes visst icke någon bergspets lik dem på Alperne och Caucasus, hvilka klyfva molnen; men ingifna af vackra sjöar, öppna de genom deras talrika perspektiver, den alltid

sköna utsigten af hafvet; bergen för-
 våna här icke, men de behaga. Den-
 na sjö och andra här varande vatten
 äro imedlertid ganska vackra; jag har
 väl icke sett dem rörliga; men jag bör
 föreställa mig eller gissa dem sådana.
 Här är icke graniten vältad i block;
 den är fästad vid höjderne; stolt af
 sin styrka, är den ställd bredvid ber-
 gen för att tjena dem till beskydd el-
 ler bröstvärn. På detta sätt är den
 både behaglig och nyttig. För att
 vara fullkomligt skönt felas dessa ro-
 mantiska belägenheter visst icke nå-
 got annat, än en bördigare vegeta-
 tion, något mindre granskog, och om
 möjligt vore några af dessa solens
 lyckliga barn, de Babylonska pilträ-
 den, Libanons cedrar eller de pyra-
 midiska cypresserne, hvaraf ett enda
 af dessa trädslag midt uti ett landskap
 redan utgör en poet.

*Åbo den 20 Mars; Kejsarens ankomst
middagstiden; måltid hos honom. Vä-
derleken tö.*

Kejsaren gjorde sitt intåg i Åbo till häst, och med vanliga ceremonier; han mönstrade bataljonerne af sitt garnison, garnisonsregementerna i Åbo och de öfriga kringliggande. Alla dessa troppar återkommo från Åland.

Det gör mig ibland nöje att vara gapare af de gapande. Menniskan fäster ibland sitt öga på ett föremål, öfverlemnar sig hel och hållen åt den yttersta nyfikenhet och upphör att betrakta sig sjelf; hon antager då en annan fysionomi och verkar på ett helt besynnerligt sätt, olikt alla vanliga regler. Denna gång voro de gapande talrika, gapare på gatorna, gapare på broarna, gapare på isen, ga-

pare i fönstren, gapare i vindarne, och sluteligen gapare som sönderrifvit taken för att derigenom utsticka sina hufvuden. Så förehöll det sig verkligen. En gapare hade borttagit ett taktegel och satt sit hufvud i öppningen för att få beskåda — hvem? — en menniska. Men hvilken menniska? Den, i hvars namn man gör allt det goda och det onda, som sker i landet! Gäcken nu min gapare, om J kunnen!

Åbo den 21 Mars. Vistande derstädes, middagsmåltid och bal. Väderleken, snöfall och tö.

Kejsaren har nyttjat förmiddagen att bese i Åbo hvad som är märkvärdigt. Jag skall icke följa honom till hospitalerne, till kasernerne, till hvarf.

ven: man har vetat, att han skulle komma dit; jag skall icke följa honom till Akademien; hvad hör han väl der? icke annat än att den blifvit grundad af Drottning Christina, och att biblioteket innehåller 15000 Volumes. Jag skall icke följa honom till den nya byggnaden, på hvilken man arbetat flera år, utan tvifvel för att en gång få den färdig; han skall der få se två kolonner af granit, ännu vackrare än någon af de 32, som han har i Pettersburg; men jag skall följa honom i Hofrätten, hvarest han som Storfurste af Finland skall utöfva sin första myndighetsakt.

Han utöfvade den äfven i en brottmålssak. Man dömde en brottsling till döden; han öfverlämnade honom åt ångern, och gaf nåd.

Dansen denna afton skall länge qvarblifva i mitt minne. Hvad jäma-

förelser har den icke gifvit mig! Hvilka taflor har den icke visat!

Dessa instrumenter, efter, hvars ljud jag nu dansade, voro de samma, som för någon tid sedan i Pettersburg voro för mig hemliga anledningar till en handtryckning eller till en hjertklappning. —

Karlarne, som uppfyllde salen — om jag ibland dem fäste mitt öga på Ryssarna, såg jag med nöje, att de hade varit mina kamrater, deltagare i dårskaper, ibland rivaler i känslor; men alltid förträffliga stallbröder och ädelmodiga rivaler. Om mitt öga fästade sig på Åbo invånarne så såg jag med förundran, att i hela denna talrika grupp knappt fanns en enda yngling. Blomman af landets ungdom, ryckt från sin hembygd, var på krigets fältt, för att möta döden.

Fruntimmerna — de voro för mig
 en ny verld, alldeles en idealverld.
 Utan det förflutna, utan det närvaran-
 de, föreställde den mig endast framt-
 iden; men främmande för min själ,
 var den likväl retande för mina ögon.
 Uti hvarje person visade den mig
 en karakter och en tafla. Denna olik-
 het söker man förgäfvets i hufvudstä-
 der; den finnes endast i provinser. I
 hufvudstäder är blott en ton, och hvar
 och en kommer lydigt att ställa sig i
 jemnhöjd med denna goda ton, dess
 smak, nycker, behag och hela dess
 sätt att vara? men i provinsen är
 den högsta tonen, att icke erkänna
 någon annan än sin egen, hvilken man
 icke tror vara sämre än någon annans.
 Också syntes en här med sin Lapp-
 markston, en annan med sina airs de
 Pettersburg, och sluteligen en annan
 med sina tyska manerer.

Huru var då er, J lysande damer för första ögonblicket, och behagsjuka för de ögonblick som följa? J syntes som påfågeln, fåfänga öfver en stjert; och J haden den äfven släpande. Ack, huru J föraktaden de damer, som buro korta klädningar! och hvilken öfverläghenshetsmine togen J icke eder, med en riktig hufvudstads-air, öfver deras provinseklädnad. J sökten icke mera dyrkan, J trodden er kunna befalla den. Det röda och hvita sminket, perlor, blommor, band, spetsar och broderier, allt haden J; men J haden också edra förflutna 35 år! Ach! detta öfverflöd af ståt, och denna lånade glans, har då icke tjennat till annat än att låta er synas: de minst fula bland de gamla, sedan J varit de mäst vackra bland de unga!

Och er ton, J vackra damer, med er täcka dräkt och behagliga manerer! Den var alldeles Figaros Rosines. Er skola icke felas Almavivar och J hafven redan svartsjuka männer och förmyndare. Undsluppne deras obeqväma vak-samhet, fria för ett ögnablick, trodde sig mina Rosiner icke hafva nog af två vingar, för att flyga. Deras blå smägtande ögon, vana att med blygsamhet sänka sig till spetsen af en liten vacker fot, upplyftade sig, men högst sediga emot glansen af dagen, och sökte, ehuru blinkande, andra ögon, som ville säga dem: Blå smägtande ögon, hvad J ären vackra! Deras mun, som hade rosens färg och friskhet, smålog för att halföppna sig, och halföppnade som rosen om morgonen, ibland för att uppsamla morgonrånans perlor, ibland för att visa sina egna. — Och deras uppförande? för-

träffligt, när man är aderton år och skön. Det omväxlade på tusende olika sätt och alltid i rörelse; men alltid fullt af behag; vid hvarje ny skiftning gaf det en ny saknad, men utan att gifva ett nytt behag. Med ett ord, Rosiner satte blodet i låga; men mindre behagsjuka skulle de hafva upptändt Vestas eld i våra hjertan.

Och er ton — huru beskrifva den? J som utgjorden den vackra gruppen af provinsens unga flickor! — Huru beskrifva edert naiva begär att behaga, och eder behagsjuka naivité? J rodnaden, J smålogen, fästaden och nedslogen ögonen; J retaden, utan att sjelfva veta det; J utmärkten en så naif öfverlåtenhet af er sjelfva, att det var ett särdeles nöje att icke öfvergifva er; man gick att svärma omkring de koketta; man spelade fjäril med Rosinerna;

nerna; men man återkom för att glädjas hos er.

Åbo den 22 Mars; Bortresan till Petersburg. — Snö och tóväder.

Krigare prata gerna om sina fälttog. Man hör med deltagande de berättelser, som enligt sin art gränsa till det underbara. I Åbo pratade mina kamrater och jag hörde dem. De hafva berättat mig, och dertill hvar och en på sitt sätt, deras marcher och contramarcher, deras och fiendens ställningar. De hafva sagt mig allt; men jag har deraf icke behållit mera i minnet än händelserne och en karakteristisk anekdot. Se här är den. Under ett angrep i staden Wasa ville nå-

gra af stadens invånare visa sin krigiska tapperhet och sköto ur fönstren; soldaten uppretad rusade in i husen och plundrade; två grenadierer af regementet Petrowsky, kommo till ett aptek; der satte de sig att förtära allt hvad de öfverkommo och det med en så okunnig glupskhet, att man fann dem ligga döda på golfvet.

Berättelserne om krigshändelserne hafva föranledt mig till en naturlig indelning af detta finska fälttågs moraliska historia, uti tre ganska utmärkta epoker. Den första är krigets öppnande, då de svenska, osäkra om vår styrka och våra anfall, kastade sig uti sina fästningar eller togo ställningar, och bibehöllo sig så godt de kunde: då föll Sveaborg. Den andra epoken börjar med våren. Fienden hade räknat våra tillgångar; han herskade på sjön; han kom att ofreda oss

än i Åbo, än i Wasa, och hade kanske haft framgång, om han gifvit mera sammanhang åt sina operationer, och grundat dem på ett säkrare stöd, än folkets uppresning. Det är under denna epok, som det blod har flutit, hvilket förvärfvat oss Finland. Den tredje epoken härleder sig från annalkandet af den stränga årstiden. Förjagade af den ifrån sjön, förlorade svenskarne alla medel att förstärka och proviantera sig. De sågo då, att ett längre motstånd skulle kanske vara en tapper envishet, men icke en ädel uppoffring; och för att rädda Sverige, biföllo de att förlora Finland. Vid denna epok banade sig våra örnar vägar på isen af finska viken. Således hafva vi i den första epoken endast behöft framtränga, i den andra strida, — och i den tredje bemäktiga oss.

Den 23 Mars. Hela dagen på landsvägen; tidigt om morgonen i Helsingfors; klockan 3 eftermiddagen i Borgo; klockan 7 i Lovisa och gamla Finland. Väderleken åter kall och klar.

Se mig nu återigen på stora landsvägen, för att icke stanna förr än i Petersburg!

Vägarne gå här i beständigt upp- och nedstigande och vända sig krökande öfver kullar och sluttningar, efter behofvet utstakade i snön; de äro så smala, att när två slädar mötas, så måste den ena nedsjunka i snön för att låta den andra komma förbi. När jag ser de finska bönderne, vid min skjutsares blotta anrop och åsyn af trenne hästar i bredd framför en liten öppen släda (säkert tecken till en förnäm eller utmärkt person), när

jag ser dem utan knot fördjupa sig sjelfve och deras små hästar i snön; så leder denna syn mina tankar på de af Greklands tider, hvilka voro vilda, men som man kallar hjeltemodiga, emedan de nu äro skilda så långt ifrån oss, till det tidehvarf, hvaruti den stolta Oedip, förföljd af sitt fasansvärda öde, på en smal väg råkade sin fader, hvilken han ej kände, och mördade honom, för att hafva den hedern att först komma fram om honom, hvar-efter han ägtade sin mor. Finlands plumpa inbyggare skulle kanske ännu kunna göra det senare; men ganska säkert skulle ingen, med mindre han vore full, mörda sin far, för den fåfänga äran, att på vägen passera om honom.

På alla de ställen, hvarest jag stannade, såg jag mig ett föremål för den allmänna nyfikenheten; jag tänkte då

för mig sjelf på följande sätt: När hafvet är rent, och Oceanen sänder sina skepp till Newa, och en pappegoja, prydd med vackra fjedrar och ett artigt prat, anländer till Petersburgs börs och der samlar en stor folkmängd omkring sig; eller när man på en högtidsdag, uti någon stor by, visar en lurfvig men väl dresserad björn, som kan dansa under käppen, och han skockar omkring sig allt hvad som har ögon; hvad manne då jag, som haft den ousäjligen äran att vid hvart skjutshåll samla omkring mig alla der varande mensklige väsenden, varit för dem? en björn eller en pappegoja?

Imedlertid gjorde denna folkmängd mig ett slags nöje: den bröt resans enformighet, den förskaffade mig än en förströelse, än en betraktelse, än ett bistånd. Jag anmärkte deribland ofta kvinnor, hvilka kunde jemnföras med

Raphaëls Madonnor: Jag smålog åt dem — de skrattade. Allt som jag nalkades närmare till Åbo, råkade jag flera af dessa vackra qvinnor, hvaraf jag sluter, att Finlands vackraste folkstam finnes omkring hufvudstaden: en slutsats lika så väl grundad som många andra, gjorda på samma sätt af flera resande, och som nu för tiden passera för lika så många sanningar.

Den 24 Mars; om dagen på landsvägen, om natten vid min eldbrasa. Klockan 6 om morgonen i Viborg: klockan 5 om eftermiddagen på sista ombytet till Petersburg; halt derstädes; klockan 10 om aftonen ankomst till Petersburg. — Vädret köld och lugn.

Änteligen, Cora, är jag i åsyn af mitt husliga tak; men jag skall stanna vid

detta sista ombyte, för att icke komma hem förr än vid nattens inbrytande. Under väntan deraf, hvad skall jag göra här, om icke tänka på dig?

Ja, Cora, se här den timmen, på hvilken jag kan betrakta solen, som går ned och månan som uppstiger. Det är den timmen, som du går att helga åt böner och botöfningar; ty är icke den heliga veckan ingången?

Jag, som hoppades att få tillbringa min Påsk med Cora! Ach! hvarför har jag icke kunnat det? Cora! Cora! Ödmjuka mig inför min skapare vid sidan af den bland hans skapade varelser, som äger hela min själ; ångra med den, och tillsammans med den fullkomnas i helgelse, hvilken sällhet! Din mun skulle hafva förestafvat mina löften, och dina blickar ledt mina mot himmelen. Bestrålad af den gudomliga kärleken,

skön af densamma, den enda du vill erkänna, och ren som serafen, hvilken sjunger den högstes lof, skulle du hafva skärat mig. Cora, du skulle hafva renat min dyrkan. Tvenne känslofulla hjertans förenade böner och bekännelser, skulle hafva varit ett behagligt offer för den Guden, som är sjelfva kärleken.

Ack, Cora, mitt öde har befallt annorlunda! Jag är här ensam och jag har icke bedt. Lämna mig då med mitt öde! Måtte det pröfva mig ända till slutet, på det jag en dag måtte finnas värdig att vara din själs vän! Förblif du i detta ögnablick knäböjd inför den eviges thron, och ställd emellan den allsmäktige, som ser allt, och den vördnadsvärda man, som här på jorden förkunnar den högstas barmhertighet! Bigta dig Cora, glöm jorden, och om det är nödigt glöm mig!

Måtte aldrig, aldrig det gudomliga för något timmeligt skäl försvagas i ditt hjerta! Men måtte jag, o store Gud, emottaga detta hjerta utaf dig!

Natten har inträdt, och se mig nu på tröskeln af mitt hus; jag är i Petersburg.

O mina skyddsandar, beskärmare af mitt hem och min hvila! J som med vanans ljufva band fästen mig vid mitt hemvist. O mina vårdare, hvad gömmen i åt mig? Är allt bevaradt? Och skall jag åter se allt det, som jag älskar? Ja, jag ser redan dessa blommor, som jag vattnade; de äro icke förtorkade; jag återser denna hund, enda lefvande minne af en älskad tid, som var; men är icke mer; han har skällt, han mår väl. Jag återfinner denna enda vän, som genom kärlekens band ännu fäster mig vid en jord, hvarest jag redan erfarit, huru man förlorar

en hustru, en far och barn. Denna vän synes suckande säga mig: se om jag icke kommer ihog dig; är icke här allt som det bör vara. Ja, min vän, allt är väl!

Mina osynliga vårdare, emottagen mina tacksägelser!

Det gifves icke något ondt utan godt; jag knorrade mot Coras sträng-
het, och för det närvarande välsignar jag den; ty jag är underrättad, att Cora älskar någon. Lyckliga sträng-
het! Du visade mig på min töckniga himmel Coras kärlek, som en knappt märkelig punkt af en nytänd morgon-
rädna; du har låtit mig skåda den, som en synvilla; aldrig som ett hopp. Förlusten af denna kärlek är då för mitt hjerta endast en lindrig sveda, alldeles icke ett sår. Cora! Jag väl signar din stränghet. Och du Cora, du kan älska?

Namn af Cora, återgå dit, hvarifrån jag tagit dig! Jag har förlorat den rättigheten att besjunga det, och hädanefter skall min penna icke mera teckna dig. Återgå då tillbaka dit, hvarifrån jag tagit dig.

För att återtaga detta vackra namn, skola råstiga gångjärn af en bullrande port icke låta höra sitt gnisslande; och halmen, som betäcker den låga hyddan, icke rubbas; ty ingen herdinna heter Cora.

Men Qvitos tempel skall öppna sina guldportar; men Perus lysande pragt skall återtaga namnet af solens jungfru.

Heliga Qvipos, tvinnade med guld, upplösen eder. Jag återlemnar eder namnet Cora. Bevara det i det heliga templets lysande gångar, långt ifrån en gudlös hand och ett oheligt öga.

Om någon, stark af en verkelig rättighet, kommer att af er begära detta namn, heliga Qvipos, lemnen det! Afsvärjande i förhand allt menskligt agg, gör jag för denna lyckliga dödliga den uppriktiga önskan: att han i detta ljufva namn måtte finna äran och sällheten — — och det längre än tretton dagar! —

COMPILATIONERNE,
ELLER
VETTENSKAPS-ÄMNEN,
FÖR
LÄRDA PÅ US. *)

Det är för er, J lärde, som jag arbetar vid min spiseld, för er, hvar af verlden krälar eller rättare sagt som krälen öfver allt i verlden. Eder som minnet tjenar i stället för snille, och compilationer för talanger. Midnattstimmen har redan slagit, och mina

*) De många misstag, som detta stycke innehåller i Originalet, har man, så mycket man förmått, i öfversättningen, genom ändringar och utlemningar, sökt att rätta.

ögon, upproriska mot sömnen, hafva icke ledsnat att betrakta glöden, som ännu lyser i min eldstad. Jag vakar; en upprörd blod sjuder i mina ådror. Förlåten, lärda och bleka Författare! Det är icke kärlek til studier, som uppeldar mig; det är kärleken till Cora, som förtär mig. Det är denna olyckliga kärlek, som förorsakar mig en så grym sömnlösa. Flyn ömma känslor, förstörare af mitt lugn, flyn vid åsyn af en mängd folianter alster af penna och bleck! Närma dig, välgörande hvila! Närma dig efter ett arbete, som alltid har dig i följe! Jag skall göra utdrag.

Moralisk öfversigt af Finland.

Finnen är hvarken Göthe eller Slavon; han är med Estländarn och andra här och der i Ryssland kring-spridda folkslag ättling af en annan

stam. Han talar ett välljudande språk, af samma ursprung som det ungerska och ganska tjenligt för musik, såsom öfverflödande på vokaler. Intet ord börjas med tvenne konsonanter, och en Finnes tunga skulle ej kunna ut säga ett sådant, icke *eller b*, eller *d*, eller *f*, eller *g*, i början af orden, undantagandes de ord, som han lånat af utlänningen.

Detta språk, fördrifvit till 60:de ända till 66:te graden af Norra latituden, inskränkt inom en vidd af 3172 tyska kvadratmil, ett språk, hvilket icke förstås af fullt en million invånare, har emedlertid tre dialekter, nemligen den Savolaxka, den Österbottniska och den så kallade verkliga Finskan. Skiljaktighet är då människans devis i alla land.

Finnen hade i forntiden sin enskilda mythologi; begrepet om en Gud är människan medfödt; han tillbad i Jum-mala upphofvet till det goda och i Perkele till det onda. Under namn af Attia tillbad han Åskan, hvilken han fruktade. För qvinnor i barnsnöd anropade han gudinnan Saraka. Han hade en gemensam gudinna med Ryssarne, hvilken desse sednare kallade Zolotaya-Baba. Finnen hade äfven sina trollkarlar och trollqvinnor, sina talismanner och sina feticher, och liksom öfverallt annorstädes hade han för dem en djup vördnad; och liksom hos andra folkslag finner man spår af denna gamla Religionslära i orimliga ägtenskaps-sedvänjor och landets folksånger. Nu bekänna Finnarne den Protestantiska Lutherska läran.

Under Polen dömmar klimatets hårdhet människan under större delen

af året till overksamhet; i södern störtar den brännande solen henne i sysslolöshet; och öfverallt, i söder liksom i norr, är menniskan försatt i ett betraktande tillstånd, road af att sjunga; hon är poet. Finnen födes med denna fallenhet för poesi och musik. Ofta längst inuti Finland, har en eländig by, gömd djupt in i skogen midt uti ett kärr, en skald, hvilken, då hans öga möter Nordstjernan eller Månan, uppstämmer en landtlig sång, åtföljd af ett slags harpa, kallad Kandle, och gör dermed sina åhörare så mycket nöje, som våra poeter icke sällan förorsaka oss ledsnad. Finska verskonsten har till sin första regel samma bokstafs upprepande vid början af flera ord i raden. Det är en orimlighet; men den är dem gemensam med flera folkslag. De nu varande Finnar äro allvarsamme, tappra och outtröttliga; men de hafva en stånd-

aktighet, som ibland gränsar till egen-
sinnighet. Man har beskrifvit dem så-
dana; och det är efter dessa skrifter
jag upprepar det.

Fysisk öfversigt af Finland

Finland innehar nästan alla bred-
den af det slags näset, som danas af
hvita hafvet och östersjön: ett näs,
som binder Scandinavien med Ryss-
land, men hvars fysiska tillstånd lik-
väl har ganska mycken olikhet med
dessa båda länders.

Norra delen af Finland utgör den
bergaktiga, och bergen synes der en
fortsättning af de Scandinaviska; men
i södra delen finnas endast obetydliga
höjder och de utan någon sträcka el-
ler förening sins emellan. Den enda
höjd, som bibehåller utseende af en
bergskedja, drager sig på ena sidan
emellan Österbotten och på den andra
emellan Savolax, Tavastland och sjelf-

va Finland; den sträcker sig till Björneborg, hvarest den slutar vid Bottniska viken. Den innehåller isynnerhet sandsten. Det medlersta af Finland är en flackhet, höjd ifrån 400 till 1000 fot öfver hafvet; den är uppfylld med sjöar, skogar och klippor. Dessa klippor, hvaraf Finland är liksom öfverströdt, dana ingenstädes höga bergskedjor; de äro allmännast af röd granit, som lätt förvittrar. Ibland framvisa de urholkningar i spiral form, dem man i landets språk kallar jättegrytor. Man tror att de äro verknin-
gar af hafvet. I alla dessa berg har man hitintills icke funnit någon metallisk ådra, utan endast en afsättning från vattnet, hvilken gifver myrjern, litet koppar, bly, svafvel och arsenik. I Finland har man öfverflöd af salpeter.

Ibland denna myckenhet sjöar, belägna i Finland, är Päjänä märkvärdi-

gast. Den har 29 mils längd och 5 mils bredd, och floden Kymmene drager sitt upphof från densamma. Sjön Sajmen, belägen i väster, är ännu mera ansenlig, med sina vikar och kommunikationer; man gifver den 60 mils längd och emellan 8 eller 9 mil i dess största bredd. Sajmen har sitt utlopp i Ladoga sjön genom floden Woxen.

Detta stora antal sjöar, alstrar en myckenhet floder; hvilkas lopp äro ganska inskränkte och nästan aldeles oduglige för segelfart, i anseende till dess klippor och forssar. De ansenligaste äro Uleå och Kumo älfvar, hvilka kasta sig i Bottniska viken; och Kymmene, som har 5 utlopp i Finska viken.

Klimatet är strängt, man har der ända till 30 och 32 graders köld; i södra delen är väderleken af en ytterlig ostadighet; i Österbotten har man samma klimat, som i Lappmarken. Omkring Uleåborg, hvarest jordmonen i allmän-

het är sandig, sår man och skördar säden inom 6 veckor, hvilket härrör af de vackra nätterne och solens beständiga närvaro. Men så räcker också kölden derstädes i 7 månader; den börjas med Oktober och fortfar till slutet af Aprill; der gifves knappt någon vår; sommaren börjar i Juni och räcker 3 månader; hösten och vintern delar det öfriga af året; den starkaste kölden är i Januari, och största hettan i Juli månad. Det ymniga regnet i September och tön i Maj och Juni göra vägarne nästan otillgängliga denna del af året.

Jordmånen är tjenlig till odling af hvete, råg, korn och hafra. Goda skördar gifva 8:de kornet af råg, och 7 af korn.

Boskapen är liten och illa skött; ibland hästarne anser man dem ifrån Karelen för de bästa.

Skogarna, ehuru illa vårdade, gifva tjära, beck och pottaska i öfverflöd, och

särdeles ved; de hysa björnar, vargar och en myckenhet foglar och villbråd.

Fiskfångsten i dessa sjöar och floder är ymnog, särdeles af lax. Och i dessa skär af holmar och klippor, hvilka lik en naturlig pallisad omgifva Finlands kuster, fångar man strömming och skälar.

Denna provins är mycket mera bördig än man enligt dess höga latitud borde föreställa sig; med tiden skulle den kunna föda 2 millioner inbyggare; men dertill fordras att öfvervinna flera hinder.

Först verkar naturen der tvenne stora förderf, hvilka ingen mennisko-konst eller idoghet fullkomligen kan afböja: nemligen den farliga frosten, som så ofta förstör den nysådda säden; och ett slags mask, på landets språk kallad Turila, som förtär skörden just i det ögonblick den skall belöna landtmannens möda. I den gamla

finska litanian hade man en bön mot denna förstörande insekt.

Brist på kommunikation och afsättning fördröjer slutligen, i det inra af Finland, framgången af landets odling och folkets hyfsning. Dessa fel härleda sig från tvenne orsaker: 1:o flodernas beskaffenhet, hvilka, uppfyllda af fall och grund, äro benägna att öfversvämma landet; hvarför man borde afleda deras lopp; 2:o sommarns korrt-het och de varors tyngd och storlek, som Finland utför. Slutligen aflägsenheten emellan det inre landets boplingsställen och de på sjökusterna belägna handelsstäder.

Slut.

